

Skorpion-hjørnet

Nebo hierichonticus – en ulv i fåreklæder?

TEKST OG FOTO JAN OVE REIN, OVERSAT AF TOM LARSEN

Nogle skorpioner er farlige for mennesker, men heldigvis ser virkeligheden lidt bedre ud end det rygtes, der ellers klæber til denne dyregruppe. Selv de farligste arter er sjældent dødelige for voksne, raske mennesker. Det er som regel små børn, der er mest sårbare, og som oftest er repræsenteret i de tilfælde, hvor et skorpionstik får en dødelig udgang. Desuden er der sammenhæng mellem adgang (og afstand) til medicinsk behandling og diagnoser omkring skorpionstik. Forbedringer indenfor behandling og sundhedsmyndighederne i mange lande har imidlertid bidraget positivt til, at antallet af dødsfald er faldet.

De fleste, der er bare lidt interesserede i skorpioner, ved at de farlige arter findes i familien Buthidae og primært i slægterne *Androctonus*, *Buthus*, *Centruroides*, *Hottentotta* (*Mesobuthus*), *Leiurus*, *Parabuthus* og *Tityus*. Men også andre arter i familien kan give smertefulde stik med moderate symptomer. Det vigtigt lige at holde i baghovedet, at vi i virkeligheden kun har viden om en lille del af de 916 arter i Buthidae, og det kan derfor ikke udelukkes, at der er andre arter derude, hvor et stik kan medføre alvorlig helbredsrisiko.

Ingen regler uden undtagelser, og en af de kendte undtagelser er jo arten *Hemiscorpius lepturus* Peters, 1861, som vi finder i familien Hemiscorpiidae. Man kan finde arten i dele af Mellemøsten. I nogle områder i det sydlige Iran er arten et større problem end buthidernes i området. Det specielle ved arten er giftens cytotoxiske (celledræbende) effekt (andre farlige skorpioner har primært neurotoksisk gift). Det vides ikke om de andre arter i slægten *Hemiscorpius* har samme potente gift, under alle omstændigheder bør de behandles med en vis respekt.

Parringsforspil - det er hunnen til venstre
(Foto: Jan Ove Rein)

Har vi en ulv i fåreklæder i den "ufarlige" familie Scorpionidae?

Nebo hierichonticus Simon, 1872 er en forholdsvis stor skorpion, som kan blive op omkring 130 mm lang. Farven er mørk rødbrun over mod sort, og den har store og kraftige kløer samt en tydelig subaculær tand under giftbrodden. Arten tilhører underfamilien Diplocentrinae (tidligere Diplocentridae) i familien Scorpionidae. Den er udbredt i Israel, Jordan, Libanon, Saudiarabien, Syrien og Ægypten. Det er en art som holdes i fangenskab i Europa, og ses til salg med jævne mellemrum (selvom den måske ikke er blandt de mest almindelige).

Tommelfingerreglen er at skorpioner i familien Scorpionidae, regnes som ufarlige, og de mest almindelige arter i fangenskab hører da også hjemme her (for eksempel de populære *Pandinus*-og *Heterometrus*-arter). Der kan dog være undtagelser, som eksemplerne her under fortæller.

Allerede i slutningen af 60'erne blev giften hos *Nebo hierichonticus* undersøgt. Først kørte man dyreforsøg, hvor det blev konstateret at giften tog livet af to ud af ti mus, men alle de overlevende udviklede meget alvorlige blødningssår omkring stikstedet. Sårene heledes og efterlod tydelige ar. Kort

tid efter blev giftvirkningen testet på to frivillige forsøgspersoner (forskningen foregik på en lidt anderledes måde den gang). De udviklede også sår og sårskorper i forbindelse med stikstedet, men udover det blev der ikke registreret nogen alvorlige symptomer.

I 1991 kom der så en artikel i et medicinsk tidsskrift, som beskrev et alvorligt forgiftningstilfælde hos en 3-årig dreng fra Saudiarabien, det var knyttet til *Nebo hierichonticus*. Drengen blev stukket i foden og kom i medicinsk behandling tre timer efter stikket. Hans tilstand var alvorlig - han havde udviklet akut lungeødem (væske i lungene), petekkier (små punktformede blødninger i huden), blødninger i øjnene og midlertidig tab af syn og hørelse. En CT-scanning af hans hovede nogle dage efter indlæggelsen viste flere små blødninger i hjernen. Heldigvis fungerede den intensive behandling han fik, og han var uden alvorlige symptomer efter fire uger.

Der er to specielle ting i denne sag. Den ene er, at en art, der som udgangspunkt har været regnet som ufarlig, er involveret. Den anden er de blødnings- og koagulations-abnormaliteter, der blev observeret hos patienten.

I 1993 kom en ny medicinsk artikel, som opsummerede den viden man havde om skorpionstik i Saudiarabien. Artiklen beretter bl.a. om et barn som døde efter et stik af *Nebo hierichonticus*. Hos ham blev observeret alvorligt forhøjet blodtryk, lungeødem og til sidst hjertestop.

Disse to tilfælde giver al mulig grund til at behandle *N. hierichonticus* med forsigtighed, som en potentielt farlig art. Den er ikke blevet nævnt i de senere år i oversigterne over skorpioner af medicinsk betydning, med undtagelse af Schmidt (2000). Et usikkerhedsmoment i de to tilfælde er om de/den involverede skorpioner, er korrekt identificeret, men det er umuligt at tjekke op på i dag. I begge tilfælde var offeret et barn, noget som helt sikkert har bidraget til at stikket endte så alvorligt. Desuden er det muligt, at der har været andre ukendte faktorer i spil også, som har bidraget til det alvorlige udfald.

Man kan argumentere med, at hvis arten er så farlig som de to tilfælde tyder på, så burde der være mere dokumentation i litteraturen omkring stik af arten. Grunden til at den dokumentation ikke findes, kan være fordi *Nebo hierichonticus* har en levevis og lever i habitater, hvor den har en minimal kontakt med mennesker.

Jeg er ikke helt klar over, hvor udbredt arten er i hobbyen, men min erfaring med arten er, at selvom den kan være en smule aggressiv, så bruger den hellere de kraftige kløer fremfor giftbrodden. Det kan også forklare manglen på rapporter om stik.

Der findes yderligere otte *Nebo*-arter i Mellemøsten, men ingen af disse er nævnt i den medicinske litteratur. Derfor er det umuligt at sige, om også disse arter kan medføre de samme alvorlige symptomer som beskrevet hos *N. hierichonticus*.

Jeg vil ikke konkludere, at *Nebo hierichonticus* er en farlig art på linje med slægtningene i Buthidae, men alligevel opfordre til, at man holder lidt øje med arten og udviser forsigtighed - for det tilfælde at det nu skulle vise sig at være en ulv i fåreklæder.

Anbefalet litteratur:

Annobil SH. Scorpion stings in children in the Asir Province of Saudi Arabia. *J Wilderness Med.* 1993;4:241-51.

Annobil SH, Omojola MF, Vijayakumar E. Intracranial haemorrhages after *Nebo hierichonticus* scorpion sting. *Ann Trop Paediatrics.* 1991;11:377-80.

Rosin R. Sting of the scorpion *Nebo hierichonticus* in man. *Toxicon.* 1969;7(1):75.

Rosin R. Effects of the venom of the scorpion *Nebo hierichonticus* on white mice, other scorpions and paramecia. *Toxicon.* 1969;7(1):71-3.

Schmidt G. Giftige und gefährliche Spinnentiere. *Hohenwarsleben: Westarp-Wissenschaften;* 2000.

